

Motion till riksdagen 2005/06:Kr309

av Eskil Erlandsson m.fl. (c, m, fp, kd)

Det kalla krigets kulturarv

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om vikten av att det kulturarv som skapats genom insatserna för försvaret av landet under det kalla krigets epok kan tas till vara och göras tillgängligt för kommande generationer.

Motivering

Under det kalla krigets epok fanns ett påtagligt och reellt hot mot Sveriges nationella oberoende. Andra världskrigets fortsättning innebar en ny form av krigföring där maktblocken stod emot varandra i ständig beredskap för väpnad konfrontation. Demokratin utmanades på nytt av totalitär ideologi. Den strategiskt låsta situationen i Centraleuropa gav ett särskilt geopolitiskt intresse åt det nordiska området där det gällde för Sverige att tydliggöra för omvärlden att vårt land var fast beslutet att hävda den territoriella suveräniteten.

Detta kunde endast åstadkommas till priset av att Sverige under denna tid satsade synnerligen betydande personella och materiella resurser på att bygga upp, vidmakthålla och utveckla ett försvar vars syfte var att garantera det nationella oberoendet. Inte minst i förhållande till landets storlek var satsningen anmärkningsvärd. Det militära försvaret stod i centrum men det byggde i hög grad på tanken om totalförsvaret, där stora delar av det civila samhället kunde mobiliseras. Därför kom försvaret, militärt eller civilt att på ett personligt plan engagera en majoritet av befolkningen. Det skedde bl.a. genom den allmänna värnplikten, systemet med reservofficerare, försvarets frivilligorganisationer eller inom civilförsvarets olika grenar. Detta hade inte varit möjligt utan en bred politisk enighet som hade sin bas i folklig förankring.

Det är därför uppenbart att satsningen på landets försvar, såsom det utformades under det kalla krigets epok mellan andra världskriget och fram till

Fel! Okänt namn på

1989 då Berlinmuren föll, bör ses som en av 1900-talets stora nationella manifestationer. Som en sådan är det viktigt att minnena av de insatser och ansträngningar som befolkningen då gjorde kan bevaras på ett klokt och värdigt sätt.

I det oklara geopolitiska läget efter 1989 sökte Sverige först behålla en oförändrad försvarskapacitet. När anpassningen efter en förändrad världsbild därefter kommit igång har det kommit att ske under stor press, tidsmässigt och ekonomiskt. Det har av fullt förklarliga men likväl olyckliga skäl inte funnits ett tillräckligt utrymme för överväganden kring frågor om bevarande inom ramen för den omstrukturering som nu pågår inom försvarssektorn. Vi har en situation där risken är påtaglig för att brådskan att snabbt genomföra omställningen medför att det som bör bevaras såsom de viktiga manifestationerna för eftervärlden försvinner.

Men det engagemang som så många svenskar – professionellt men kanske i ännu högre grad ideellt och frivilligt – lagt i försvarets verksamhet i vid bemärkelse talar för en annan hantering. När så många under så lång tid satsar sin tid och sina personliga resurser i en nationell angelägenhet, då är det naturligt att samhället markerar att man minns och värderar betydelsen av försvarsengagemanget. Så skapas också för eftervärlden förutsättningar för en bättre förståelse för vår tid.

Statens försvarshistoriska museer, Statens maritima museer och Fortifikationsverket har på regeringens uppdrag tillsammans med Försvarsmakten utrett frågorna om bevarande av det försvarshistoriska kulturarvet från efterkrigstiden och det kalla krigets period. Uppdraget redovisades den 1 oktober. Myndigheterna föreslår i sin rapport att några av de viktigaste och mest karakteristiska försvarsanläggningarna i form av befästningar och berghangarer säkras för musealt bevarande liksom att några av försvarets mest typiska företeelser – brigaden, hemvärnet, mobiliseringsförrådet, utlandsstyrkorna m.m. kan åskådliggöras i museiform. Här vill myndigheterna bl.a. utgå från vad som byggts upp inom ramen för Försvarsmaktens många förbandsmuseer, där flertalet nu avvecklas i anslutning till förbandsnedläggningarna. Slutligen innehåller rapporten förslag om insatser för uppordning och systematisering av museiinsatserna för bevarande av periodens försvarsmateriel och strategiska vapensystem. Detta sker idag dels inom de centrala museimyndigheternas försorg, dels genom ideellt och frivilligt museiarbete runt om i landet. Medel saknas dock för långsiktigt bevarande.

Vi anser att det är av stor betydelse att en satsning av denna art kan genomföras och att rimliga resurser avsätts för bevarandefrågorna.

Stockholm den 30 september 2005

Eskil Erlandsson (c)

Rolf Gunnarsson (m)

Erling Wälivaara (kd)

Allan Widman (fp)